

## سنجش رفتارهای نوع دوستانه پلیس و مولفه های آن (مورد مطالعه: شهروندان مناطق شهری مشهد)

محمد حسن شربتیان<sup>۱</sup>، مهدی عمرانی<sup>۲</sup>، فهیمه آذرینیا<sup>۳</sup>

تاریخ دریافت:

۱۴۰۰/۰۴/۲۴

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۰/۰۵/۲۰

صص: ۵۳-۱۴

### چکیده:

نوع دوستی یک رفتار اجتماعی، اخلاقی و ارزشی است که پاسخی مثبت، به رفاه و نیاز دیگران داده می شود و هدف آن کمک به دیگران نفع رسانی به دیگری و مسئولیت پذیر بودن در برابر دیگران است. هدف پژوهش حاضر سنجش میزان رفتارهای نوع دوستانه پلیس و مولفه های آن بوده است. روش کمی مبتنی بر پیمایش شهروندان ۲۰ تا ۴۹ ساله مناطق شهری مشهد بوده که بر اساس نمونه گیری متناسب با حجم هر منطقه به طور خوشه ای تصادفی در حدود ۶۰۰

---

- این مقاله مستخرج از طرح پژوهشی مطالعه میزان رفتارهای نوع دوستانه پلیس و عوامل موثر بر آن از دیدگاه شهروندان با حمایت مادی و معنوی دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی خراسان رضوی صورت گرفته است.

۱- نویسنده مسئول: دانش آموخته دکتری جامعه شناسی (مسائل اجتماعی ایران). پژوهشگر و مدرس علمی و کاربردی نیروی انتظامی خراسان رضوی -sharbatian@gmail.com

۲- دانش آموخته کارشناسی ارشد جامعه شناسی دانشگاه آزاد اسلامی علوم تحقیقات، رئیس اداره برآورد معاونت اجتماعی فا.ا. خراسان رضوی. Email:m.o.3567@gmail.com

۳- دانش آموخته کارشناسی ارشد جامعه شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان. پژوهشگر اجتماعی سازمان فرهنگی و اجتماعی شهرداری مشهد- Email:Azarnia.fa@gmail.com

یافته با تکیه بر پرسشنامه محقق ساخته بر اساس طیف (۱ تا ۷) لیکرت اطلاعات جمع آوری شده است. ضریب آلفای کرونباخ متغیر برابر با (۰/۸۲۲) و مولفه‌ها مسئولیت پذیری، (۰/۸۳۲) همدلی (۰/۸۳۴) و دیگرخواهی (۰/۸۳۵) بدست آمده است. یافته‌ها نشان از این است که وضعیت میانگین متغیر و مولفه‌های آن متوسط روبه بالا بوده است و در سطح مناطق منطقه ۱۳ (ثامن) از موقعیت میانگین بهتری به نسبت دیگر مناطق برخوردار بوده است. جنسیت رابطه معناداری در سطح خطای ۰/۰۵ با رفتارهای نوع دوستانه پلیس داشته است و سایر متغیرهای زمینه‌ای رابطه معنادار با سنجش متغیر تحقیق نداشته‌اند. میانگین خوشه‌های منزلتی، مناطق شهرداری و سرکلانتری‌های حوزه استحفاظی شهر مشهد با متغیر تحقیق رابطه معناداری در سطح خطای ۰/۰۵ داشته‌اند و براساس اینکه یافته‌ها از آزمون نرمالیته برخوردار نبوده است. نتایج آزمون فریدمن حاکی از این است که مقدار مجذور کای بدست آمده از ضرایب فی در سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۵ قرار داشته ( $P < 0/05$ ) و به لحاظ آماری با اطمینان ۹۵٪ میانگین مؤلفه‌ها تفاوت معناداری داشته‌اند؛ به این معنا که مؤلفه‌های مسئولیت‌پذیری، همدلی و دیگرخواهی به ترتیب از میانگین بیشتری برخوردار بوده‌اند. در نهایت از منظر شهروندان رفتار نوع دوستانه پلیس با توجه به هنجارهای اجتماعی، اخلاقی و ارزشی نظام حاکم بر جامعه و ساختار سازمانی نیروی انتظامی از معیار قابل قبول خوبی برای شهروندان برخوردار بوده است.

**کلید واژه:** پلیس، نوع دوستی، دیگرخواهی، مسئولیت‌پذیری، همدلی، مشهد.

## مقدمه:

یکی از پدیده‌هایی که رفتار انسان معاصر را در هزاره سوم تهدید می‌کند فقر نوع دوستی است که باعث شده رفتارهای اخلاقی به یک پدیده خنثی و فارغ از صمیمیت و انسانیت تبدیل شود. این مسئله منجر به شده که افراد به سمت خودخواهی و خود محوری سوق یابند. بر این مبنای باید اشاره کرد که نوع دوستی<sup>۱</sup> اساساً یک ارزش اجتماعی و اخلاقی است که تضعیف آن، منجر به ایجاد اختلال در جامعه می‌شود. یکی از مسائل مهم جوامع امروزی کاهش حس نوع دوستی است (Alessandrini & Carr, 2007) نوع دوستی فرایندی است که حتی در سخت‌ترین شرایط، باعث بهبودی خدمات به افراد می‌شود. سیگرین و تایلور<sup>۲</sup> (۲۰۰۷) بیان کرده‌اند که دغدغه‌های نوع دوستی و همدلی<sup>۳</sup> به رفتار یاری رساندن منجر می‌شود. بنابراین رفتارهای نوع دوستانه عبارت از رفتارهایی که پاسخی مثبت، به رفاه و نیازهای دیگران داده می‌شود و هدف آن‌ها کمک به اطرافیان است و در عین حال باعث نفع رسانی به دیگری می‌شود (ساروخانی، ۱۳۷۰). بنابراین نوع دوستی یا کمک رسانی داوطلبانه و آگاهانه به دیگران، از ضرورت‌های اساسی روابط روزمره اجتماعی است که به نظر برخی از صاحب نظران حوزه اجتماعی و روانی، در جوامع معاصر این نوع رفتارهای مطلوب بالاخص در جامعه‌های شهری در حال کاهش است.

از منظر بیرهوف<sup>۴</sup> رفتار اجتماعی مطلوب عملی است که انجام می‌شود و هدف آن بهبود شرایط دریافت کننده کمک است و انگیزه شخصی که مبادرت به چنین کاری می‌کند انجام تعهدات حرفه‌ای وی نیست، از طرفی تمام فعالیت‌هایی که

<sup>1</sup> Altruism

<sup>2</sup> Segrin & Taylor

<sup>3</sup> Empathy

<sup>4</sup> Birhoff

مبادرت به چنین عملی می گردد در ازای آن پولی دریافت نمی گردد (بیرهوف، ۱۳۹۱: ۲۳) رفتارهای مطلوب اجتماعی شامل (نوع دوستی، فداکاری، دیگر خواهی، مسولیت پذیری، گرایش های توأم با همدلی، مشارکت، حمایت، نجات دادن، همکاری و...) می گردد (نوئین و همکاران، ۱۳۹۲: ۲۰۳) و غالباً به صورت کمک کردن، مشارکت کردن، قرض دادن یا سهام شدن<sup>۱</sup>، آرام کردن دیگران، اهدا کالا یا پول، فعالیت های داوطلبانه، حمایت از فرد در هنگام خطر (مراقبت کردن)، همدلی و همدردی توصیف می شوند (مک کینلی و کارلو، ۲۰۰۷ به نقل از جوادیان، ۱۳۹۲).

بر این اساس نظر به اینکه در جامعه ما انباشت (نوع دوستی، دگرخواهی، فردگرایی، خوشایندی یا ناخوشایندی تجربه های گذشته بی تفاوتی، رفتارهای آنومیک و...) بر اثر شرایط پر آشوب استبداد تاریخی و عدم مجال کافی برای تمرین دموکراسی در حوزه عمومی شکل نگرفته است، باعث شده که چنین انباشت هایی تا به امروز دچار اختلال شوند و مشکلات مضاعفی را بوجود آورند. بر این مبنا انباشت این مفاهیم در توسعه موثر و پایدار جامعه به سختی قابل باز شناسی است. امروزه جامعه ایران در ابعاد وسیعی دچار فردگرایی منفی، خودخواهی، خود محوری و رفتارهای غیرعقلانی شده است. علایم این بحران در گره های کور ترافیکی، تقلب های مالیاتی، فساد و رشد شاخص های ضد سرمایه اجتماعی می تواند قابل مشاهده باشد (خاندوری، به نقل از روشنفکر و ذکایی، ۱۳۸۵: ۱۱۴). تمام مسائل و موضوعات بیان شده حاکی از این است که رفتارهای نوع دوستانه در سطح جامعه ایران کاهش یافته است.

با توجه به موضوعات و مسائل مطرح شده باید اشاره کرد که از گذشته دور تا کنون برای حل این مشکلات جامعه نیازمند امنیت و آرامش بوده است. بر این اساس بزرگترین وظیفه ای که پلیس بدان محول شده حفظ امنیت است که به

<sup>۱</sup> Sharing

شایستگی باید آن را نهادینه نماید؛ و گرنه امنیت و نظم عمومی در سطح جامعه محقق نخواهد شد، این مأموریت پلیس بدون همکاری شهروندان میسر نمی گردد. در این همکاری نحوه برقراری ارتباط، برخورد مناسب و خوب پلیس، رفتارهای مطلوب نیروی انتظامی با شهروندان نقش اساسی در برقراری نظم و امنیت ایفاء می کند. از اینرو رفتارهای نوع دوستانه موضوعی است که انسان ها را در کنار یکدیگر حفظ می کند، این روابط مناسب نقش حیاتی در بهبود نظم عمومی و حفظ امنیت دارد و با کاهش جرایم در ارتباط است.

بر این اساس از منظر مقام معظم رهبری مدظله العالی<sup>۱</sup> (۱۳۹۴) لازمه برقراری امنیت، اقتدار پلیس است. ایجاد و استقرار امنیت به عنوان مأموریت اصلی نیروی انتظامی برای این سازمان تعریف شده است. برقراری چنین نظم و امنیتی بخشی از آن ناشی از ارتباط متقابل پلیس با نیروهای محیطی است؛ بر مبنای همین هدف سازمان پلیس در برقراری ارتباط مؤثر با شهروندان باید درک متقابل و رفتارهای مطلوب داشته باشد اهمیت این موضوع باعث شده که در قالب نگرش ذهنی شهروندان با پلیس و رفتارهای نوع دوستانه آنان مورد سنجش و ارزیابی در این نوشتار قرار گیرد. به عبارت دیگر رهبری انقلاب در دیدار با فرماندهان نیروی انتظامی به صورت تلویحی تأکید بر رفتارهای مطلوب پلیس می کنند و می فرمایند که اقتدار پلیس باید با عدالت، مروت و ترحم همراه باشد و در کنار وجه اقتدار پلیس، مهربانی پلیس هم لازم است (خامنه ای، ۱۳۹۴).

همچنین باید اشاره کرد که از نظر ساختار نظام اجتماعی در ایران در چهار دهه اخیر از عمر انقلاب اسلامی که می گذرد به اخلاق توجه زیادی شده است و تأکید بسیاری از کارگزاران نظام اسلامی به این موضوع در سطوح مختلف بوده است که

<sup>۱</sup> دیدار فرماندهان نیروی انتظامی با رهبر انقلاب قابل دسترس در [https://farsi.khamenei.ir/news-](https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=29527)

در جهت مودت و فضایل اخلاقی با شهروندان تعاملات سازنده مدیران نظام دولتی باید داشته باشند و با تاکید به اینکه مقام معظم رهبری به گسترده شدن فضای جامعه به سمت اخلاق محوری اسلامی در فرمایشات خود بسیار سفارش کرده اند، مسئولان نظام اسلامی وظیفه سنگینی دارند، تا جامعه را به این سمت هدایت کنند؛ ایشان مودت و اعتماد بین شهروندان با پلیس را یکی از عوامل اقتدار پلیس مهربان یا رفتار نوع دوستانه پلیس در جهت نظم و برقراری امنیت در نظر گرفته اند. بنابراین ارزیابی وضعیت رفتارهای نوع دوستانه پلیس با توجه به خوشه های منزلتی و استقرار نظارت سرکلانتری های شهر مشهد به برقراری نظم و امنیت در سطح مناطق شهری برای این پژوهش حائز اهمیت است و نتایج بدست آمده می تواند بازخوردهای قابل توجهی برای پلیس به همراه داشته باشد. نظر به اینکه کمتر پژوهش هایی در زمینه رفتار نوع دوستانه پلیس از منظر شهروندان در جهت برقراری نظم و امنیت پایدار صورت گرفته است. سوال اصلی این پژوهش این است که

➤ میزان رفتار نوع دوستانه پلیس از منظر شهروندان در سطح مناطق شهری مشهد از چه وضعیتی (میانگین) برخوردار است و در جهت بسترسازی این رفتار مطلوب چه پیشنهادهایی را می توان به صورت اقدام پژوهانه برای پلیس بسترسازی کرد؟

### **پیشینه پژوهش**

با توجه به منابع داخلی و خارجی در حوزه موضوع مورد مطالعه جدول ذیل در جهت غنای علمی مورد بحث به بررسی قرار گرفته است.

جدول ۱: پیشینه پژوهشی رفتارهای نوع دوستانه

نام محققین و زمان انجام تحقیق	موضوع اصلی مورد بررسی
<p>یافته ها و نتایج بدست آمده</p>	<p>مقایسه ویژگی شخصیتی نوع دوستی بین دانشجویان پزشکی سال اول و پس از آزمون جامع علوم پایه و سال آخر دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶،</p>
<p>نتایج کدگذاری داده های جمع آوری شده نشان داد که ساخت اجتماعی واقعیت رفتار مطلوب نیروی انتظامی دارای بیست و هشت عنصر گوش شنوا، ادبیات مناسب، بله گفتن، سلام کردن، استفاده از زبان مادری، شعر خواندن، تأیید کلامی سخن، شما خطاب کردن، جدی بودن، چشم گفتن، هم صحبتی با کودکان، احترام، تأیید با حرکت سر، نگاه رو به پایین، همدلی، سکوت، آراستگی، تمرکز، چهره گشاده، حف فاصله، لحن ملایم، حمایت از مظلوم، آهسته سخن گفتن، حمایت از زنان، اشتیاق، لبخند زدن، استواری و تسلط بر خویشتن است. بررسی عنصرهای پدیدار شده حاکی از وجود دو دسته عنصرهای کلامی و عنصرهای غیر کلامی در ساخت اجتماعی واقعیت رفتار مطلوب نیروی انتظامی است. نتایج حاکی از آن است که بدون در نظر گرفتن موقعیت بروز رفتار، تصویری به شدت منسجم و یکپارچه از رفتار مطلوب ماموران نیروی انتظامی در ذهن افراد وجود دارد.</p>	<p>برساخت اجتماعی رفتار مطلوب کارکنان نیروی انتظامی از نگاه دانشجویان</p>
<p>یافته ها نشان داد که بین نوع دوستی، نگرش کمک نسبت به دیگران، نگرش کمک به امور خیریه عادلانه، باورهای عادلانه عمومی و جهانی، باورهای ناعادلانه با رفتارهای اجتماعی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. نتایج تحلیلی مسیر و معادله ساختاری حاکی از آن است که اثر مستقیم نوع دوستی بر نگرش ها، باورهای عادلانه جهانی و رفتارهای اجتماعی مطلوب و اثر غیر مستقیم نوع دوستی، بر باورهای عادلانه عمومی، ناعادلانه جهانی و رفتارهای اجتماعی مطلوب حمایت کرد.</p>	<p>الگوی تحلیل مسیر روابط بین نوع دوستی، نگرش ها و باورها با رفتار اجتماعی مطلوب</p>

یافته ها و نتایج بدست آمده	نام محققین و زمان انجام تحقیق موضوع اصلی مورد بررسی
	در بین دانشجویان دختر
<p>تحلیل داده‌ها در بخش کیفی با رویکرد تحلیل تماتیک براون و کلارک (۲۰۰۶) انجام شد. نتایج بخش کیفی پژوهش نشان‌دهنده آن است که سه دسته از عوامل فردی، سازمانی و برون‌سازمانی با زیرمتغیرهای خود در ایجاد دوستی در محل کار نقش دارند. نتایج بخش کمی پژوهش نیز نشان می‌دهد که عوامل فردی به میزان (۰/۹۱)، عوامل سازمانی به میزان (۰/۲۱) و عوامل برون‌سازمانی به میزان (۰/۵) بر دوستی در محل کار تأثیرگذار هستند.</p>	<p>کهن و همکاران (۱۳۹۶) تبیین عوامل موثر بر دوستی در محل کار با رویکرد مردم‌نگاری</p>
<p>مقاله حاضر وضعیت کنش‌های دگردوستانه شهروندان تهرانی را طی یک دهه به تصویر بکشد و روند تغییرات عوامل اثرگذار بر این امر اخلاقی را نشان دهد. نتایج نشان داد در هر دو پیمایش از میان متغیرهای اثرگذار- سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی، نگرش دگردوستانه و نوع دینداری- بیشترین تغییرات کنش دگردوستانه را سرمایه اجتماعی تبیین می‌کند. همچنین، در هر دو پیمایش رابطه نگرش دگردوستانه و کنش دگردوستانه معنادار بوده و رابطه نوع دینداری با کنش دگردوستانه در پیمایش سال ۱۳۸۴ معنادار بوده و در پیمایش سال ۱۳۹۴ معنادار نبوده است.</p>	<p>امینی (۱۳۹۵) مطالعه تطبیقی کنش دگردوستانه شهروندان تهرانی ( دو مقطع ۱۳۸۴ و ۱۳۹۴)،</p>
<p>نتایج نشان داد که بین ویژگی‌های روان آزرده‌گرایی و رفتار جامعه‌پسند زنان رابطه منفی معنی‌داری وجود دارد. همچنین بین ویژگی برون‌گرایی و رفتار جامعه‌پسند زنان رابطه مثبت معناداری وجود دارد. همچنین بین ویژگی گشودگی (یا بازبودن نسبت به تجربه) و رفتار جامعه‌پسند رابطه مثبت معناداری وجود دارد. بین ویژگی موافق بودن و رفتار جامعه‌پسند زنان رابطه مثبت معناداری وجود دارد. و بین ویژگی با وجدان بودن و رفتار جامعه‌پسند زنان رابطه مثبت معناداری وجود دارد. بین رفتار اجتماعی مطلوب و رفتار جامعه‌پسند زنان رابطه مثبت معناداری وجود دارد. همچنین بین مولفه‌های رفتاراجتماعی مطلوب رفتارهای اجتماعی ناشناس، رفتارهای اجتماعی نوع دوستانه، رفتارهای اجتماعی هیجانی و رفتارهای اجتماعی بحرانی با رفتار جامعه‌پسند زنان رابطه مثبت معناداری وجود دارد تنها مولفه رفتارهای متابعت‌آمیز با رفتار</p>	<p>آقایوسفی و همکاران (۱۳۹۴) رابطه‌ای رفتار جامعه‌پسندی و گرایش‌های مطلوب اجتماعی در زنان با پنج عامل شخصیتی کاستا و مک کری</p>



سنجش رفتارهای نوع دوستانه..

<p>نام محققین و زمان انجام تحقیق</p> <p>موضوع اصلی مورد بررسی</p>	<p>یافته ها و نتایج بدست آمده</p>
	<p>جامعه پسند معنادار نیست. نتایج پژوهش نشان داد که گرایش های مطلوب اجتماعی و ویژگی های شخصیتی می-توانند رفتار جامعه پسندی را پیش بینی کنند.</p>
<p>شارع پور و آرمان (۱۳۹۳)</p> <p>تاثیر سرمایه اجتماعی بر نوع دوستی در شهر تهران</p>	<p>با توجه به نتایج پژوهش حاضر، افراد با سرمایه اجتماعی بیشتر، در قیاس با دیگران نوع دوست ترند. نتایج رگرسیونی تحقیق بر حسب مؤلفه های سرمایه اجتماعی (اعتماد اجتماعی، مشارکت رسمی، مشارکت غیر رسمی، روابط اجتماعی، ارزش ها و احساس تعلق) نشان می دهد که از بین مؤلفه های سرمایه اجتماعی تنها اعتماد اجتماعی، احساس تعلق و مشارکت غیر رسمی دارای تأثیر معنادار و مثبت بر نوع دوستی است. همچنین در معادله دوم، تبیین نوع دوستی بر حسب مجموع متغیرهای مستقل نشان می دهد که متغیرهای اعتماد اجتماعی، احساس تعلق، مشارکت غیررسمی و تحصیلات، تأثیر معنادار و مثبتی بر نوع دوستی دارند. با توجه به نتایج، سرمایه اجتماعی و مؤلفه های آن تأثیر به سزایی در کنش های نوع دوستانه دارند، لذا باید با تقویت سرمایه اجتماعی برای توسعه همه جانبه و متوازن نظام اجتماعی و شخصیتی گام برداشت تا با ارتقای سطح توسعه جامعه و نظام شخصیتی افراد میزان کنش های اخلاقی و به طور خاص تر کنش های نوع دوستانه افزایش یابد.</p>
<p>جوادیان و همکاران (۱۳۹۲)</p> <p>سنجش رفتارهای مطلوب جوانان شهر اصفهان و عوامل شخصیتی موثر بر آن</p>	<p>نتایج آمار توصیفی مشخص کرد که میزان رفتارهای اجتماعی مطلوب جوانان شهر اصفهان بیش از حد متوسط مقیاس می باشد (میانگین ۸۰٫۶). این افراد در خرده مقیاس رفتارهای اجتماعی مطلوب ناشناس (میانگین ۲۳٫۶) و هیجانی (میانگین ۲۱٫۵) بیشترین نمره کسب کرده اند. از طرفی کمترین میانگین به بعد رفتار اجتماعی مطلوب جمعی (۶٫۷) تعلق داشت که نشان دهنده ضعف جوانان در این بعد رفتارهای اجتماعی مطلوب است. نتایج حاصل از مدل معادلات ساختاری نشان داد که از میان عوامل پنجگانه شخصیت، عامل های برون گرایی، انعطاف پذیری، توافق پذیری و وظیفه شناسی بر رفتارهای اجتماعی مطلوب جوانان تاثیر مثبت معنادار دارند (<math>p &lt; 0/01</math>).</p>
<p>بیرامی و همکاران (۱۳۹۰)</p> <p>بررسی نقش عامل های شخصیتی در پیش بینی تحول</p>	<p>با هدف پیشبینی تحول اخلاقی و میزان نوع دوستی دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی بر اساس عامل های شخصیتی انجام شد. برای گردآوری اطلاعات جمعیت شناختی، پنج عامل شخصیتی (NEO-FFI) و پرسشنامه های تحول اخلاقی و نوع دوستی «ما» استفاده شد. نتایج رگرسیون</p>

یافته ها و نتایج بدست آمده	نام محققین و زمان انجام تحقیق موضوع اصلی مورد بررسی
همزمان نشان داد که از بین پنج عامل شخصیتی دو بعد روانرنجور خوئی (به طور منفی) و انعطافپذیری (به طور مثبت) سهم معنیداری در پیشبینی تحول اخلاقی دارند و در ادامه نتایج رگرسیون همزمان نشان داد که از بین پنج عامل شخصیتی تنها دو بعد وجدانی بودن قادر به پیشبینی میزان نوع دوستی دانشجویان می باشد	اخلاقی و میزان نوع دوستی

نتایج این تحقیقات بیانگر این است که

✚ بخشی از نتایج در ارتباط با متغیرهای زمینه ای چون، سن، جنس، پایگاه اجتماعی و اقتصادی بوده است که در بخشی از پژوهش ها رابطه معنادار بین این متغیرها با نوع دوستی وجود داشته است و در برخی از این دسته از تحقیقات انجام شده رابطه معنادار نبوده است بالاخص تفاوت معناداری بین زنان و مردان برای ابراز رفتارهای نوع دوستانه معنادار به دست نیامده است.

✚ در بخشی دیگری از پژوهش ها نمادهای ارتباط کلامی و غیر کلامی از منظر پاسخگویان در ابراز رفتارهای نوع دوستی پلیس مورد تاکید و حمایت قرار گرفته بود و عوامل درون سازمانی و برون سازمانی می تواند به اعتلای ابراز این رفتارها کمک نماید.

✚ در واقع نوع دوستی با رفتارهای مطلوب اجتماعی (همدلی، مسئولیت پذیری)، رفتارهای جامعه پسند، نگرش به باورهای عادلانه عمومی، باورهای اخلاقی، باورهای دینی و اعتقادی، ابعاد ویژگی های شخصیتی، سرمایه اجتماعی (بالاخص در خانواده)، اعتماد اجتماعی، رفتارهای دیگرخواهانه و ... رابطه معنادار با مقادیر متفاوت در این تحقیقات داشته است.

با توجه به مطالعات انجام شده در حوزه منابع داخلی باید بیان کرد که

▪ در بین پژوهش های داخلی برخی از جنبه نظری به آن پرداخته اند.

- بعضی دیگر از پژوهش‌ها به طور مستقیم به مقوله نوع دوستی پرداخته‌اند.
- برخی دیگر این مقوله را در ارتباط با سایر ارزش‌های اخلاقی بررسی کرده‌اند.
- مرور پژوهش‌های حاضر نشان می‌دهد که سنجش متغیرهای مستقل با ضعف همراه بوده است.

نوشتار حاضر سعی بر آن دارد که:

➤ پژوهش حاضر در تلاش است که از منظر نگرش شهروندان رفتارهای نوع دوستانه پلیس که می‌تواند آن را تقویت کند مورد ارزیابی، تحلیل و تبیین قرار دهد.

➤ چنین تحقیقاتی از منظر روانشناسی اجتماعی با توجه به اینکه کمتر پژوهش‌هایی در پلیس در این حوزه صورت گرفته است، می‌تواند این نوع پژوهش بعد تازگی به همراه داشته باشد.

➤ سنجش متغیر وابسته در تحقیق حاضر می‌تواند در راستای اهداف رفتارهای پلیس انقلاب اسلامی ایران، شهروندان را همگام با برقراری نظم و امنیت از منظر پلیس و تقویت همبستگی اجتماعی مرتبط باشد.

➤ در راستای نتایج تحلیلی و تبیینی بدست آمده از جمع‌آوری اطلاعات جامعه مورد مطالعه در سطح کلانشهر مشهد که برای اولین بار این نمونه از پژوهش‌ها صورت می‌گیرد، در جهت اهداف معاونت اجتماعی نیروی انتظامی می‌توان آموزه‌های عملیاتی و کاربردی را برای پلیس در قالب تقویت رفتارها و باروهای اخلاقی تدوین نماید.

## مبانی نظری

در ادامه این مبحث در راستای ملاحظات نظری مطرح شده برای متغیر مورد مطالعه به اجمال اشاره به مباحث نظری در سطور ذیل می‌نمائیم.

از دهه ۱۹۶۰ مساله نوع دوستی در روابط اجتماعی، به عنوان موضوعی بین رشته ای، به طور گسترده مورد توجه قرار گرفت و در تبیین علل آن نظریات متعددی ارائه گردید. بر اساس نظریه یادگیری اجتماعی<sup>۱</sup>، رفتار، محصول یادگیری های پیشین است. به تعبیر دیگر رفتار کنونی، متأثر از تقویت های گذشته است. در هر موقعیتی، شخص رفتارهای معینی را می آموزد که بر اثر تکرار ممکن است به صورت عادت در آیند. وقتی شخص، دوباره در آن موقعیت قرار بگیرد سعی خواهد کرد همان رفتار عادت شده را تکرار کند (کریمی، ۱۳۸۳، ۳۷). از نگاه اندیشمندان نظریه یادگیری اجتماعی، نوع دوستی، ریشه در یادگیری گذشته دارد و فرایندهای پاداش - تنبیه و نیز مشاهده الگو بر بروز رفتار نوع دوستانه تاثیر می گذارند (Lippa, 1994:498). لاتانه و دارلی<sup>۲</sup> (۱۹۷۰) در چارچوب نظریه تصمیم گیری<sup>۳</sup>، بر فرآیندهای پیچیده شناخت اجتماعی و تصمیم گیری، اشاره می کنند. به زعم لاتانه و دارلی، انسان در برابر هر موقعیتی، خود به خود واکنش نشان نمی دهد. اگر فردی با یک موقعیت اضطراری مواجه شود، مداخله یا عدم مداخله در طی یک فرآیند پنج مرحله ای شکل می گیرد. (درک موقعیت، تفسیر موقعیت به صورت کمک خواهی، برعهده گرفتن مسئولیت، پیدا کردن راه کمک رسانی و تصمیم گیری برای مداخله) به اعتقاد لاتانه و دارلی، رفتار نوع دوستانه زمانی شکل می گیرد که فرد در مواجهه با حالت های اضطراری به تمام مراحل جواب مثبت بدهد. یعنی متوجه وضعیت خاص شده باشد، وضعیت را اضطراری تفسیر کرده باشد، مسئولیت را بر عهده گرفته باشد، راه کمک رسانی را بلد باشد و با محاسبه پیامدها، تصمیم به مداخله بگیرد (Baron & Byrne, 1997: 366). در واقع منظور از نوع

<sup>۱</sup> Social Learning Theory

<sup>۲</sup> Latane & Darle

<sup>۳</sup> Decision-Making Theory

دوستی گرایش به انجام رفتارهایی است که فرد در یک موقعیت اضطراری که نیاز به مداخله و کمک است به نفع دیگران انجام می دهد.

برخی از نظریه پردازان در تبیین رفتارهای نوع دوستانه به نقش هنجارهای اجتماعی اشاره می کنند و معتقدند که رفتارهای نوع دوستانه، ریشه در میزان درونی سازی مسئولیت اجتماعی<sup>۱</sup> دارد. این مولفه هنجاری است که بر اساس آن باید به افرادی که نیازمند هستند، مخصوصاً کسانی که به کمک ما وابسته اند، بدون هیچ چشم داشتی، کمک کرد (Berkowitz, 1972). در این نوع هنجار بیشتر اوقات انسان ها نه به دلیل احتساب سود بازگشتی، که بر مبنای وجود هنجارهای مسئولیت بخش اجتماعی، به دیگران کمک می کنند. در برخی تحقیقات وقتی از سوژه ها پرسیده شد که چرا به یاری مصدومان شتافته اند، آن ها گفتند فقط کاری را انجام داده اند که درست تشخیص داده اند. بیشتر آن ها معتقدند کمک شان را هنجارهای اجتماعی تأیید می کند. در واقع سوژه های مزبور از هنجارهای اجتماعی مشوق امدادگری به مستمندان آگاه بودند (بر کوویتز، ۱۳۸۳: ۴۸۶). این نوع رفتار را که مطابق ایده آل های اجتماعی نیست و نسبتاً از طریق پاداش های پیش بینی پذیر تحت تأثیر قرار نمی گیرد رفتار "مسئولیت پذیری" نامیده می شوند. این نوع رفتار به برآورده کردن انتظاراتی می پردازد که جامعه از فرد انتظارش را دارد؛ پس نوعی التزام به عمل در موقعیت های گوناگون به دلیلی تقید نسبت به سایرین خواهد بود. سبجانی نژاد و فرادانش، ۱۳۷۹: ۱۰۰). همدلی<sup>۲</sup> هم به عنوان مولفه ای از رفتار نوع دوستانه می تواند نوعی تصمیمی به اقدام عمل در نظر گرفته شود. همدلی در واقع نوعی آگاهی است که ناشی از شرایط منفی پیش آمده، وضعیت دردناک فرد نیازمند و احساس نیاز به مداخله شکل می گیرد. بدین معنا همدلی مشخصه عاطفی و روانی

<sup>1</sup> Social Responsibility Norm

<sup>2</sup> Empathy

همدلی که آگاهی از افکار، احساسات و حالات ذهنی دیگران است، زمینه ساز همانندی افراد با یکدیگر در عرصه های مختلف اجتماعی است. (زرشقانی، ۱۳۸۴ به نقل از گلچین و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۰۱) باتسون<sup>۱</sup> در قالب نظریه همدلی که عمدتاً معطوف به تبیین ویژگی های مردمان نوع دوست است، نوع دوستی را برحسب توانایی و میزان همدلی تبیین می کند و معتقد است افرادی که در مواجهه با وضعیت های اضطراری، قادر باشند خود را به جای فرد قربانی یا نیازمند بگذارند، محتمل تر است اقدام به رفتار نوع دوستانه نمایند (Deaux & weightsman, 1990: 288 به نقل از احمدی، ۱۳۸۸: ۹۰). یکی از فضایل اخلاقی و ارزش های اجتماعی که متفکران فلسفی، اخلاقی، اجتماعی و... را در جهت حل معضلات و گرفتاری های اجتماعی به خود جلب کرده است دیگر خواهی<sup>۲</sup> است. دگر خواهی نوعی رفتار نوع دوستانه است که در آن یک فرد انسانی با هزینه خود به فرد دیگری سود می رساند. این مفهوم یکی از مکاتب واقع گرای اخلاقی است که معتقد است هر کاری که به انگیزه دوستی دیگران و به فرمان عاطفه غیر دوستی از انسان صادر گردد خوب و هر آن چه به انگیزه حب ذات و مصلحت خویشتن از انسان صادر گردد بدی متصف می گردد (نصیری، ۱۳۸۲: ۳۹۴). از منظر اگوست کنت<sup>۳</sup> مقدس ترین تکالیف و همچنین بالاترین سعادت، دیگر خواهی است و می توان پیش بینی کرد که مدنیت، نتیجه دیگر خواهی (نوع دوستی) است، که قوه عقلی بر آن ضمیمه می شود و بر حس خودخواهی غلبه می کند تا سرانجام به صورت عشق به انسانیت در آید (آرون، ۱۳۸۷: ۱۱۹) به نظر وی در هر انسانی دو نیروی مجزایی وجود دارد. یکی از آن ها معطوف به خود و در تعقیب منافع خود است که خودخواهی است و دیگری معطوف به دیگری و در جهت منافع دیگران است که نوع دوستی

<sup>1</sup> Butson

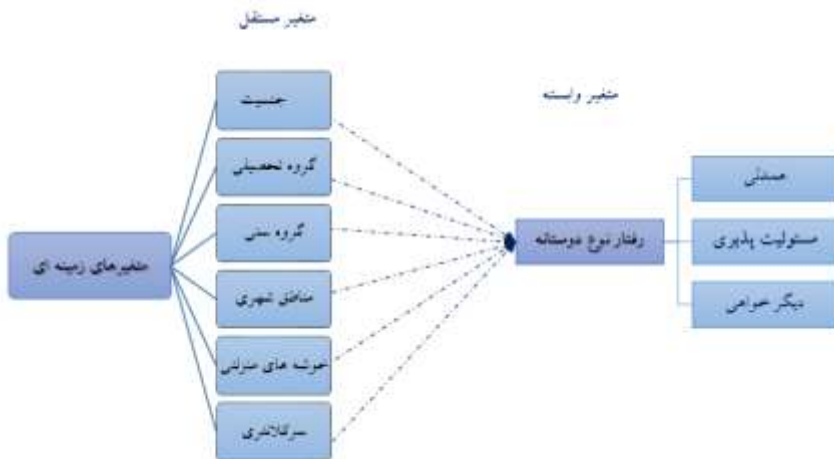
<sup>2</sup> Altruism

<sup>3</sup> A.Cont

(دیگرخواهی) تعریف می شود، این نیرو شالوده اصلی جامعه است (Scott & Seglow, 2007). از نظر وی دیگر خواهی را توجه غیر خودخواهانه نسبت به رفاه دیگران باید دانست؛ در این صورت می توان دریافت که دیگر خواهی نقطه مقابل خودخواهی قرار دارد رفتار دیگرخواهانه بیانگر ارزش گذاری اصول اخلاقی همچون عدالت، برابری و خیر بیشتر نسبت به گروه بزرگتری است و جایگاه آن در تعامل اجتماعی بالاتر از رابطه بده و بستان است (ذکایی، ۱۳۷۶: ۲۷۶).

در نهایت با توجه به مباحث که شرح آن ها در سطور قبل آمد، نوع دوستی در زمره کنش هایی است که به صورت داوطلبانه با هدف کمک رسانی بدون انتظار پاداش انجام می گیرد. در این نوع کنش، فرد به جای توجه به منافع خود به منافع دیگری توجه می کند و رفتار او معطوف به دیگران است. هدف از کمک کردن به دیگری کسب اعتبار اجتماعی است. برخی معتقدند ممکن است افراد انتظار پاداش مادی نداشته باشند، اما با کمک کردن به دیگری پاداش عاطفی درونی کسب می کنند. در روانشناسی رفتار گرایان بر پیامد این کنش ها تأکید دارند، و در روانشناسی اجتماعی با تأکید بر یادگیری اجتماعی، کمک کردن با دریافت تقویت و مشاهده دیگران آموخته می شود؛ چنین آموختنی با تأکید بر شیوه های تربیتی و فراگیری هنجارهای اخلاقی از سوی نهادهای اجتماعی در دوران کودکی صورت گرفته و در بزرگسالی این انگیزه های نوع دوستانه از طریق رشد همدلی، درونی شدن هنجار اخلاقی کمک کردن به دیگری، احساس مسئولیت داشتن تحقق می یابد. در جامعه شناسی این فرایند جامعه پذیرانه در سطح نظام رفتاری و شخصیتی باعث می شود که فرد خود را در برابر رنج و آلام دیگری مسئول بداند و احساس مسئولیت کند، با این وجود تمایل به نوع دوستی با گستره اعتماد و تداوم روابط در ورای اجتماعات طبیعی (خانواده، دوستان، آشنایان، نزدیکان، خویشانان و...) بیشتر می شود؛ و باعث ایجاد وابستگی متعهدانه و تعهد تعمیم یافته می گردد. به نوعی فرد

همه انسان ها را از خود دانسته و در برابر همه احساس تعهد، تکلیف و مسئولیت می کند؛ و همه افراد در تعریف او از دوستی جای گرفته و بر اساس آن فرد در کار خود برابر همه اعضای اجتماع جامعه ای احساس مسئولیت می کند (امینی، ۱۳۹۵: ۳۹۹). در همین ارتباط چنین کنشی به صورت همدلی به عنوان یک ویژگی شخصیتی و یک توانایی به درک موقعیت دیگری در شرایط بحرانی بروز رفتارها جامعه گرا و جهت گیری مثبت اجتماعی در هنگام نیاز منجر به می شود؛ زیرا در تعاملات میان فرد، درک اندیشه و احساسات دیگر موجب تسهیل فرآیندها و رفتارها دیگری محور مانند همدردی، تسلی دادن، کارها داوطلبانه و نوع دوستی می گردد (هافمن، ۲۰۰۲ به نقل از هاشمی و همکاران، ۱۳۹۲: ۵) در نهایت تبیین چنین کنش هایی در سطح رفتاری و عرصه عینیت متاثر از نگرش ها و ذهنیت هاست. در نهایت بر اساس این چارچوب مدل مفهومی در سطور ذیل قابل بررسی است.



شکل ۱: مدل مفهومی تأثیر متغیرهای زمینه ای بر رفتار نوع دوستانه

با توجه به آنچه که در سطور قبل و مباحث نظری و تدوین مدل مفهومی بیان شد فرضیه های این پژوهش اینگونه بیان می گردد.



- بین جنسیت با رفتار نوع دوستانه پلیس و مولفه های آن از منظر شهروندان رابطه معناداری وجود دارد.
- بین گروه های تحصیلی پاسخگویان با رفتار نوع دوستانه پلیس و مولفه های آن رابطه معناداری وجود دارد.
- بین گروه سنی پاسخگویان با رفتار نوع دوستانه پلیس و مولفه های آن رابطه معناداری وجود دارد.
- بین مناطق شهری با رفتار نوع دوستانه پلیس و مولفه های آن رابطه معناداری وجود دارد.
- بین خوشه های منزلتی پاسخگویان با رفتار نوع دوستانه پلیس و مولفه های آن رابطه معناداری وجود دارد.
- بین سرکلانتری های مشهد با رفتار نوع دوستانه پلیس و مولفه های آن رابطه معناداری وجود دارد.

### روش شناسی

در این پژوهش، از روش کمی، راهبرد پیمایش و ابزار پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. همچنین هدف این پژوهش توصیفی و همبستگی بوده است جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش کلیه شهروندان ۲۰ تا ۴۹ سال شهر مشهد (زن و مرد) هست؛ که مردان ۴۹/۷ درصد و زنان ۵۰/۲ درصد جامعه آماری هستند. بر اساس نتایج سرشماری ۱۳۹۵ بر اساس شیوه نمونه گیری متناسب با حجم هر منطقه به طورخوشه ای تصادفی پاسخگویان هر منطقه در سطح نواحی و محله ها انتخاب شده اند که در حدود ۶۰۰ نمونه اطلاعات پرسشنامه جمع آوری شد. گویه سوالات تحقیق

بر اساس طیف لیکرت مبتنی بر مقیاس رتبه ای (۱ تا ۷) در بین پاسخگویان توزیع شده است.<sup>۱</sup>

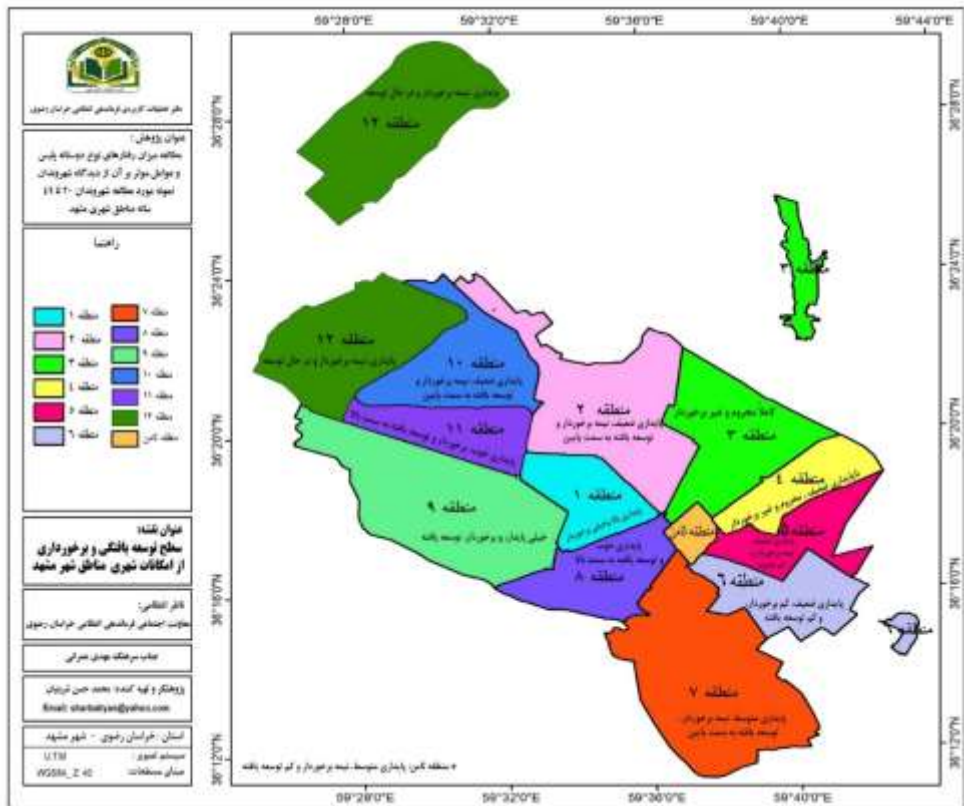
جدول ۲: تعیین تعداد نمونه برای گروه های سنی مورد مطالعه

گروه های سنی	مرد	درصد	زن	درصد	جمع	درصد
۲۰-۲۴ ساله	۱۱۲۰۳۷	۱۴/۷	۱۱۹۶۵۲	۱۵/۵	۲۳۱۶۸۹	۱۵/۱
۲۵-۲۹ ساله	۱۵۷۲۳۰	۲۰/۶	۱۵۹۳۳۴	۲۰/۷	۳۱۶۵۶۴	۲۰/۶
۳۰-۳۴ ساله	۱۶۸۳۵۰	۲۲/۱	۱۶۸۳۲۳	۲۱/۸	۳۳۶۶۷۳	۲۱/۹
۳۵-۳۹ ساله	۱۳۴۴۳۳	۱۷/۶	۱۳۳۶۲۹	۱۷/۳	۲۶۸۰۶۲	۱۷/۵
۴۰-۴۴ ساله	۱۰۱۷۱۰	۱۳/۳	۹۹۹۴۱	۱۲/۹	۲۰۱۶۵۱	۱۳/۱
۴۵-۴۹ ساله	۸۷۸۲۲	۱۱/۵	۸۸۷۰۴	۱۱/۵	۱۷۶۵۲۶	۱۱/۵
جمع	۷۶۱۵۸۲	۱۰۰	۷۶۹۵۸۳	۱۰۰	۱۵۳۱۱۶۵	۱۰۰

قلمرو این تحقیق کلانشهر مشهد مرکز استان خراسان رضوی است که در سال ۱۳۹۶ با احتساب نواحی منفصل توس و قُرقی با ۳۵۱۴۷ هکتار و مساحت ۳۲۸ کیلومتر مربع در شمال شرق ایران قرار داشته است. طول جغرافیایی ۵۹ درجه و ۲ دقیقه تا ۶۰ درجه و ۳۸ دقیقه و عرض جغرافیایی ۳۵ درجه و ۴۴ دقیقه تا ۳۷ درجه و ۷ دقیقه به صورت شرقی- غربی در حوضه آبریز کشف رود، بین رشته کوه های بینالود و هزار مسجد این شهر مستقر شده است؛ و ارتفاع شهر از سطح دریا ۹۹۹ متر می باشد (سالنامه آماری شهر مشهد ۹۷، ۱۳۹۹). این شهر به عنوان دومین کلانشهر بزرگ کشور، کارکرد مذهبی- زیارتی دارد. (بدری و طیبی، ۱۳۹۱: ۱۵۳) در زمان افشاریان، پایتخت ایران بوده است، و دومین شهر پهناور ایران، بعد از تهران

<sup>۱</sup> بر اساس طیف لیکرت به ترتیب بیشترین صفت به گزینه، خیلی زیاد (۷)، زیاد (۶)، تاحدی زیاد (۵) تا حدی کم (۴)، کم (۳)، بسیار کم (۲)، اصلاً (۱) اختصاص داده شده است. بر مبنای تبدیل مقیاس رتبه ای به شبه فاصله ای شاخص های طیف لیکرت مذکور را در سطح فاصله ای مورد سنجش قرار گرفته است

است (حیاتی، ۱۳۹۱: ۱۱۵). شکل گیری فضایی، زندگی اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی این شهر به طور کامل تحت تأثیر عوامل مذهبی بوده است. در حال حاضر این شهر دارای ۱۳ منطقه، ۳۷ ناحیه خدمات شهری، ۴۰ ناحیه شهرسازی و ۱۷۰ محله دارد (سالنامه آماری شهر مشهد ۹۷، ۱۳۹۹). بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ در سطح مناطق ۱۳ گانه شهری مشهد مناطق ۲، ۳ و ۱۰ شهری به ترتیب دارای بیشترین تراکم جمعیتی و مناطق ۸، و ۱۲ به ترتیب دارای کمترین تراکم جمعیتی است (گزیده شاخص های جمعیتی شهر مشهد، ۱۳۹۶: ۱۳).

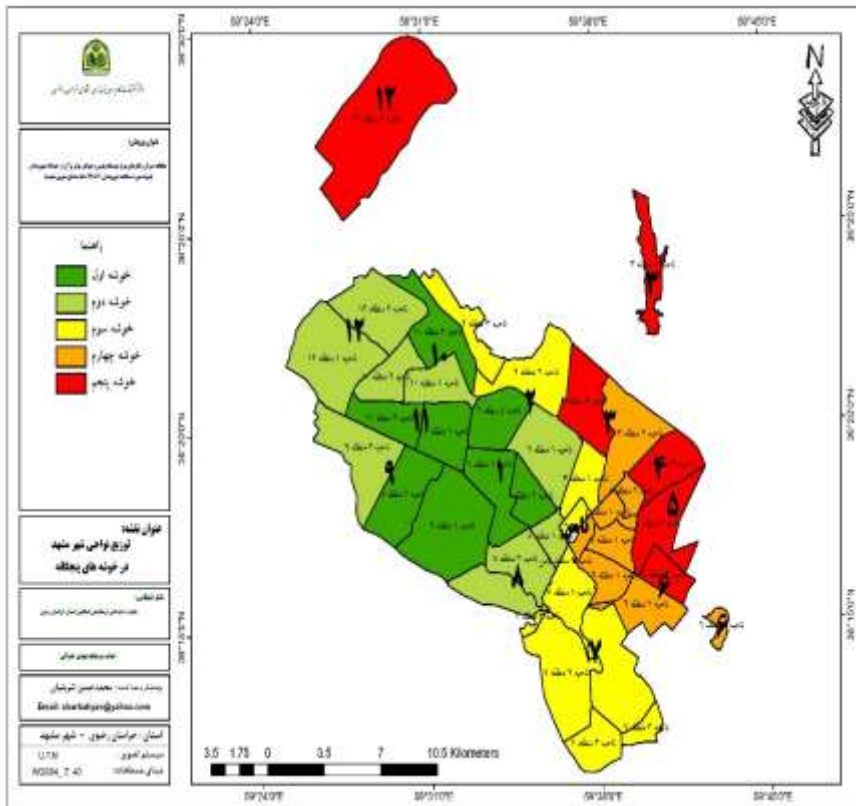


نقشه ۱- سطح توسعه بافتگی و برخورداری از امکانات شهری مناطق شهر مشهد

از آنجایی که مشهد دومین شهر پرجمعیت ایران محسوب می‌شود؛ گروه‌های اجتماعی و منزلتی بسیار متنوعی دارد؛ در تحقیقی با عنوان سامانه اطلاعات اجتماعی مکانی شهر مشهد که در سال‌های قبل انجام شده است اطلاعات اجتماعی شهروندان جمع‌آوری گردیده است و بر اساس این اطلاعات پایگاه اقتصادی و اجتماعی شهروندان مشهدی به پنج خوشه منزلتی تقسیم شده است. در همین راستا پژوهشی در قالب تحلیل ثانویه با عنوان مرزبندی فضای اجتماعی نواحی شهر مشهد توسط محقق طرح مذکور به انتشار درآمده است. هدف نوشتار این بوده است که مرزبندی اجتماعی نواحی شهر مشهد در مناطق شهری به صورت تحلیل خوشه‌ای مورد مطالعه قرار گیرد. در این تحلیل خوشه‌ای نویسنده گروه‌های متجانس را شناسایی و از هم تفکیک نموده در نتیجه خوشه‌بندی مناسب بر اساس سرانه خانوار، پرستیژ شغلی و سطح تحصیلات سرپرست خانوار مورد تفکیک قرار گرفته است. (یوسفی، ۱۳۸۸: ۶۶) به عبارت دیگر گروه‌هایی از نواحی با کمترین تفاوت (بیشترین شباهت) و بیشترین تفاوت (کمترین شباهت) بین دسته‌ها شکل گرفته است. جدول ذیل بر اساس یافته‌های تحقیق حاضر که بیانگر تقسیم مناطق و نواحی شهری به ۵ خوشه منزلتی است به اختصار در سطور ذیل بیان شده است.

جدول ۳: تفکیک خوشه‌های منزلتی بر حسب نواحی و مناطق شهری

خوشه منزلتی	نواحی و مناطق هر خوشه
خوشه اول	نواحی دوگانه منطقه ۱/ ناحیه ۴ منطقه ۲/ ناحیه ۱ و ۲ منطقه ۹/ ناحیه ۳ منطقه ۱۰/ نواحی دوگانه منطقه ۱۱
خوشه دوم	ناحیه ۱ منطقه ۲/ نواحی سه‌گانه منطقه ۸/ ناحیه ۳ منطقه ۹/ نواحی ۱ و ۲ منطقه ۱۰/ نواحی ۱ و ۲ منطقه ۱۲
خوشه سوم	نواحی ۲ و ۳ منطقه ۲/ ناحیه ۱ منطقه ۳/ نواحی سه‌گانه منطقه ۷/ ناحیه ۱ (قطاع ۱ و ۲) منطقه ثامن
خوشه چهارم	ناحیه ۲ منطقه ۳/ نواحی ۱ و ۲ منطقه ۴/ ناحیه ۱ منطقه ۵/ نواحی ۱ و ۲ منطقه ۶/ ناحیه ۲ (قطاع ۳ و ۴) منطقه ثامن
خوشه پنجم	ناحیه ۳ و ۴ منطقه ۳/ ناحیه ۳ منطقه ۴/ ناحیه ۲ منطقه ۵/ ناحیه ۳ منطقه ۶/ ناحیه ۳ منطقه ۱۲



نقشه ۲- توزیع نواحی و مناطق شهر مشهد بر اساس خوشه های ۵ گانه منزلتی

جدول ذیل به اجمال تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای این پژوهش را

بیان می کند.

جدول ۴: تعریف مفهومی و عملیاتی مولفه های رفتار نوع دوستانه پلیس

مولفه	تعریف مفهومی	تعریف عملیاتی	گویه
رفتار نوع دوستانه	مسئولیت پذیری	نوعی الزام درونی است که فرد برای انجام مطلوب همه فعالیت هایی است که بر عهده او گذاشته شده (بیرهوف، ۱۳۹۱)	پلیس در جهت بهتر شدن جامعه وظایفش را درست انجام می دهد. این روزها با وجود فشاری که بر روی پلیس هست، بعضی از مواقع پلیس این فشارها را نادیده می گیرد، و با مردم همراهی می کند. برای پلیس دستوراتی که مسولین و مقامات می دهند برای اجرا مهم است و نظر شهروندان در درجات بعدی اهمیت دارد در جامعه پلیس از اعتراف به خطای نیروهای خود نمی ترسد و حتی عذرخواهی هم می کند و آن را به پای دیگران نمی اندازد. پلیس در جامعه وظیفه اش این است که با اجرای مقررات و قوانین مردم را به سمت یک جامعه منضبط تر هدایت کند. پلیس از اینکه اعمال و رفتارش در معرض قضاوت قرار بگیرد اصلاً نگران نیست. در جامعه اگر به پلیس وظیفه ای محول شود، با تمام وجود آن را انجام می دهد.
		توانایی انسان برای شناسایی و پاسخ دهی به حالات ذهنی دیگران (ابوالقاسمی، ۱۳۸۸: ۱۰)	از منظر شهروندان توانایی درک عاطفی پلیس برای فهم شرایط سخت زندگی و مشکلات مردم

<p>پلیس در اجرای تصمیماتش خواسته های مردم را مورد توجه قرار می دهد.</p> <p>پلیس در اجرای وظایف و ماموریت ها رفاه هموطنان را مورد توجه قرار می دهد.</p> <p>شیوه های عمل به قانون از سوی پلیس، طوری هست که حقوق مردم را همیشه مورد توجه قرار دهد.</p> <p>پلیس برای مردم عادلانه ترین و منصفانه ترین شیوه های اجرای نظم و امنیت را مورد توجه قرار می دهد.</p> <p>راه هایی را که پلیس برای اجرای نظم و قانون انتخاب می کند بیشترین کمک را به هموطنان خود می کند.</p>	<p>میزان دیگرگرایی و گرایش به همدلی و همکاری پلیس با شهروندان که آن ها را می شناسد یا آن ها را نمی شناسد در جهت حل مشکلات و نیازها و رفاه و آسایش شهروندان</p>	<p>این رفتارها به هر کاری که به انگیزه دوستی دیگران و به فرمان عاطفه غیر دوستی از انسان صادر گردد یا گرایش فرد به کمک کردن به دیگران، همدلی با دیگران و رفع مشکلات دیگران ( میرفردی و احمدی قارنائی، ۱۳۹۵: ۳۹)</p>	<p>رفتارهای دیگر: پلیس</p>
--	--	--	----------------------------

در این تحقیق از روایی صوری (توافق داوران) آلفای کرونباخ<sup>۱</sup> متغیر پرسشنامه جهت پایایی سوالات برابر با ۰/۸۲۲ بدست آمده است جدول زیر اطلاعات ضریب اعتبار و روایی متغیر و مولفه های آن را نشان می دهد.

<sup>۱</sup> Cronbach's Alpha

جدول ۵: ضرایب اعتبار و روایی متغیر و مولفه های آن

مقدار وریانس تیین یافته	تحلیل عاملی (روایی سازه)				پایایی آلفای کرونباخ	تعداد گویه ها	متغیر / مؤلفه
	سطح معناداری	درجه آزادی	آزمون بارتلت	KMO			
۵۳/۹۴۱	۰/۰۰۰	۲۱	۹۰/۵۴۴	۰/۵۳۲	۰/۸۳۲	۷	بعد مسئولیت پذیری
	۰/۰۰۰	۱۵	۳۸۰/۵۰۶	۰/۷۱۱	۰/۸۲۴	۶	بعد همدلی
	۰/۰۰۰	۱۰	۶۴۱/۵۹۱	۰/۷۰۲	۰/۸۲۵	۵	بعد دیگر خواهی
	۰/۰۰۰	۱۵۳	۱۵۶۵/۶۱۴	۰/۷۸۷	۰/۸۲۲	۱۸	رفتارهای نوع دوستانه

بر اساس نتایج جدول بالا مقدار آلفای رفتارهای نوع دوستانه پلیس برابر ۰/۸۲۲ بدست آمده و نتیجه مقدار آزمون KMO برابر با ۰/۷۸۷ در سطح خطای ۰/۰۵ بدست آمده است که بیانگر کافی بودن حجم نمونه را نشان می دهد مقدار آزمون بارتلت برابر با ۶۱۴/۴۵۶۵ در سطح خطای یادشده نشان از این است که ۶ عامل از ۱۸ عامل متغیر وابسته (رفتار نوع دوستانه) توانسته اند در حدود ۵۳/۹۴۱ درصد واریانس متغیر مربوطه را تبیین کنند. با توجه به اینکه داده های تحقیق نرمال نشده است از آزمون های ناپارامتریک استفاده شده است. همچنین یافته های پاسخگویان براساس آمار توصیفی و استنباطی و با به کارگیری از نرم افزار Spss21 یافته ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

### یافته های پژوهش

مهمترین ویژگی های جمعیتی جامعه مورد اشاره در جدول به اختصار توضیح داده شده است.



جدول ۶: خلاصه توزیع فراوانی متغیرهای زمینه‌ای جامعه مورد مطالعه

درصد	فراوانی	مولفه ها	متغیرهای زمینه ای
۱۴	۸۴	ساله ۲۰-۲۴	گروه های سنی
۱۴/۸	۸۹	ساله ۲۵-۲۹	
۱۴/۳	۸۶	ساله ۳۰-۳۴	
۲۲/۳	۱۳۴	ساله ۳۵-۳۹	
۱۳/۲	۷۹	ساله ۴۰-۴۴	
۲۱/۳	۱۲۸	ساله ۴۵-۴۹	
۵۲/۸	۳۱۷	زن	جنسیت
۴۷/۲	۲۸۳	مرد	
۴۲/۱	۲۶۱	تا دیپلم	تحصیلات
۲۱/۶	۱۳۴	دیپلم	
۳۵/۵	۲۲۰	دانشگاهی	
۰/۶۴	۴	بی سواد	
۲۷/۶	۱۶۶	مجرد	وضعیت ازدواج
۷۲/۴	۴۳۴	متاهل	
۲۷	۱۶۲	خوشه اول	خوشه های منزلتی
۲۱/۷	۱۳۰	خوشه دوم	
۱۸/۸	۱۱۳	خوشه سوم	
۲۱/۳	۱۲۸	خوشه چهارم	
۱۱/۲	۶۷	خوشه پنجم	
۲۰	۱۲۰	سرکلاتتری شمال	حوزه استحفاظی سرکلاتتری در سطح مناطق شهری
۲۱	۱۲۶	سرکلاتتری جنوب	
۲۶/۵	۱۵۹	سرکلاتتری شرق	
۲۷/۳	۱۶۴	سرکلاتتری غرب	
۵/۲	۳۱	سرکلاتتری حرم مطهر	

با توجه به نتایج تقریباً از نظر جنسیت پاسخگویان زنان بیشتر از مردان بوده است. سطح تحصیلات پاسخگویان، تادپلم بیشتر به نسبت دیگر گروه های تحصیلی بوده است، بیش از  $\frac{3}{4}$  پاسخگویان متأهل بوده اند. گروه سنی ۳۵ تا ۳۹ ساله، به ترتیب بیشترین فراوانی را به نسبت دیگر گروه های سنی داشته اند و میانگین سنی برابر با و میانگین سنی ۳۵/۵۳ سال بوده است. پاسخگویان خوشه های منزلتی دوم به نسبت دیگر خوشه های منزلتی در این تحقیق مشارکت بیشتری داشته اند و پاسخگویان در حوزه استحقاقی سرکلانتری غرب، شرق جنوب، شمال و حرم مطهر به ترتیب در این طرح بیشترین مشارکت داشته اند.

جدول ۷: خلاصه توزیع فراوانی بر حسب متغیر رفتار نوع دوستانه پلیس

انحراف معیار	میانگین	کم	متوسط	زیاد	مقادیر	شاخص ها
۰/۴۷۲۲۸	۵/۲۲۷۶	۱۷	۴۰۷	۱۷۶	فراوانی	مسئولیت پذیری
		۲/۸	۶۷/۸	۲۹/۳	درصد معتبر	
۰/۷۲۰۰۸	۵/۰۲۱۴	۱۵	۲۱۰	۳۷۵	فراوانی	همدلی
		۲/۵	۳۵	۶۲/۵	درصد معتبر	
۰/۸۲۱۹۸	۴/۸۵۸۳	۱۶	۲۵۹	۳۲۵	فراوانی	دیگرخواهی
		۲/۷	۴۳/۲	۵۴/۲	درصد معتبر	
۰/۴۹۴۵۵	۵/۰۵۶۳	۱۴	۲۶۶	۳۲۰	فراوانی	رفتار نوع دوستانه
		۲/۳	۴۴/۴	۵۳/۳	درصد معتبر	

همانطور که از نتایج مشخص است نزدیک به ۷۰ درصد از پاسخگویان در سطح متوسط به مسئولیت پذیری پلیس، در حدود ۶۲/۵ درصد به گویه زیاد در بعد همدلی پلیس و در حدود ۵۴ درصد در گویه زیاد برای مولفه دیگر خواهی در رفتار نوع دوستانه پلیس نظر مثبت به عملکرد رفتاری نیروهای انتظامی در سطح مناطق شهری داشته اند. در مجموع در حدود بیش از نیمی از از پاسخگویان از عملکرد

رفتاری پلیس به عنوان نیروی ارزشی و اخلاقی در سطح جامعه رضایت رفتار عملکردی در سطح مناطق شهری مشهد داشته اند.

در ادامه وضعیت میانگین مولفه ها و متغیر مورد سنجش در سطح مناطق شهری در جدول ذیل به تصویر کشیده شده است.

جدول ۸: وضعیت میانگین متغیر و مولفه های تحقیق در سطح مناطق شهری مشهد

مناطق متغیر/ مولفه	منطقه ۱	منطقه ۲	منطقه ۳	منطقه ۴	منطقه ۵	منطقه ۶	منطقه ۷	منطقه ۸	منطقه ۹	منطقه ۱۰	منطقه ۱۱	منطقه ۱۲	منطقه ۱۳
مسئولیت پذیری	۳۰	۳۳	۱۷	۱۷	۱۶	۱۴	۱۵	۱۹	۲۰	۱۵	۳۸	۲۷	۳۲
همدلی	۵/۴	۵/۵	۵/۳	۵/۲	۵/۶	۵/۲	۵/۱	۵/۰	۵/۷	۵/۷	۵/۶	۵/۲	۵/۳
دیگرخواهی	۰/۹	۰/۱	۰/۴	۰/۴	۰/۷	۰/۳	۰/۲	۰/۵	۰/۶	۰/۸	۰/۶	۰/۳	۰/۷
رفتار نوع دوستانه	۱۱	۱۳	۰/۳	۰/۳	۰/۴	۰/۱	۰/۵	۰/۰	۰/۱	۰/۸	۰/۲	۰/۵	۰/۲

با توجه به نتایج جدول می توان اشاره به این کرد که در یک نگاه کلی تمام متغیرهای جدول از بازه میانگین لیکرت که (۳/۵) بر اساس طیف (۱ تا ۷) (اصلاً تا خیلی موافقم) بوده میزان این میانگین ها در بین متغیر مورد سنجش و مولفه های آن بالاتر از حد متوسط بوده است. در بین مناطق شهری منطقه ۱۳ (ثامن) بیشتر و منطقه ۴ به نسبت دیگر مناطق کمتر بدست آمده است.

جدول ۹: وضعیت میانگین متغیر و مولفه های تحقیق بر حسب خوشه های منزلی و سرکلانتری ها  
ها مناطق شهری

حوزه استحقاقی سرکلانتری های شهر مشهد					خوشه های منزلی شهر مشهد					خوشه ها منزلی سرکلانتری ها متغیرها و مولفه ها
فرماندهی انتظامی ثامن	سرکلانتری غرب	سرکلانتری شرق	سرکلانتری جنوب	سرکلانتری شمال	خوشه پنجم	خوشه چهارم	خوشه سوم	خوشه دوم	خوشه اول	
۵/۲۷۶	۵/۲۶۳	۵/۱۷۹	۵/۱۸۵	۵/۲۷۲	۵/۲۴۵	۵/۰۹۹	۵/۲۱۷	۵/۳۲۴	۵/۲۵۱	مسئولیت پذیری
۵/۳۳۸	۵/۱۹۴	۴/۸۵۹	۵/۰۰۰	۴/۹۴۰	۵/۰۴۹	۴/۷۹۰	۴/۹۳۸	۵/۱۲۵	۵/۱۶۶	همدلی
۵/۱۷۴	۵/۰۱۸	۴/۵۶۶	۴/۸۸۵	۴/۹۱۶	۴/۹۶۱	۴/۴۵۱	۴/۹۶۸	۴/۹۹۶	۴/۹۴۹	دیگرخواهی
۵/۲۶۸	۵/۱۷۲	۵/۹۰۲	۵/۰۴۰	۵/۰۶۳	۵/۱۰۱	۴/۸۱۶	۵/۰۵۵	۵/۱۶۷	۵/۱۳۹	رفتار نوع دوستانه

با توجه به نتایج جدول می توان اشاره کرد که براساس معیار بازه طیف لیکرت میزان میانگین متغیرمورد سنجش و مولفه های آن بالاتر از حد متوسط بدست آمده است. در بین خوشه منزلی دوم به نسبت دیگر خوشه های منزلی در سطح مناطق شهری مشهد و در سطح سرکلانتری های حوزه استحقاقی شهر مشهد فرماندهی انتظامی حرم مطهر(ثامن) به نسبت دیگر سرکلانتری ها از مقادیر بیشتری برخوردار بوده است.

آزمون T- test میانگین دو گروه مستقل را با یکدیگر مقایسه می کند. از این آزمون برای محاسبه فاصله اطمینان و یا آزمون فرضیه تفاوت میانگین دو جمعیت (در زمان نامشخص بودن انحراف استاندارد و استقلال نمونه ها از یکدیگر) استفاده می شود. (کرلینجر، ۱۳۷۷: ۵۴۶). با توجه به این مباحث در سطور ذیل جداول مربوطه به بیان آزمون مربوطه پرداخته اند.

جدول ۱۰: آزمون تحلیل واریانس جنسیت با متغیرهای تحقیق

آزمون برای میانگین‌ها				آزمون لون		متغیرهای تحقیق	
تأیید یا رد	تفاوت میانگین‌ها	معناداری Sig. (2-tailed)	df	t	Sig		آزمون F
رد می شود	۰/۰۵۱۵۱	۰/۱۸۳	۵۸۳/۲۷۵	۱/۳۳۵	۰/۸۷۴	۰/۰۲۵	مسئولیت پذیری
انحراف معیار: ۰/۴۶۱۷۴		میانگین: ۵/۲۵۱۹		تعداد: ۳۱۷		زن	
انحراف معیار: ۰/۴۸۳۱۹		میانگین: ۵/۲۰۰۴		تعداد: ۲۸۳		مرد	
تأیید می شود	۰/۰۷۸۳۸	۰/۱۸۹	۵۳۵/۶۸۶	۱/۳۳۲	۰/۰۱۲	۶/۲۸۵	همدلی
انحراف معیار: ۰/۶۳۵۳۵		میانگین: ۵/۰۵۸۴		تعداد: ۳۱۷		زن	
انحراف معیار: ۰/۸۰۳۶۰		میانگین: ۴/۹۸۰۰		تعداد: ۲۸۳		مرد	
تأیید می شود	۰/۱۱۷۱۰	۰/۰۸۵	۵۵۳/۶۸۲	۱/۷۲۸	۰/۰۱۱	۶/۵۵۵	دیگر خواهی
انحراف معیار: ۰/۵۸۲۹۱		میانگین: ۴/۹۱۳۶		تعداد: ۳۱۷		زن	
انحراف معیار: ۰/۶۹۷۲۶		میانگین: ۴/۷۹۶۵		تعداد: ۲۸۳		مرد	
تأیید می شود.	۰/۷۸۶۹	۰/۰۵۶	۵۱۵/۸۲۳	۱/۹۱۸	۰/۰۰۴	۸/۱۳۶	رفتارهای نوع دوستانه
انحراف معیار: ۰/۴۱۹۰۵		میانگین: ۵/۰۹۳۴		تعداد: ۳۱۷		زن	
انحراف معیار: ۰/۵۶۵۲۱		میانگین: ۵/۰۱۴۷		تعداد: ۲۸۳		مرد	

با توجه به نتایج جدول بر اساس مقدار آزمون  $F$ ، چون سطح معناداری آزمون لون برای متغیر مورد سنجش و مولفه های آن به جزء بعد مسئولیت پذیری کوچکتر از مقدار  $0/05$  است، فرض تفاوت میانگین گروه های جنسیتی برای این متغیر و مولفه های همدلی و دیگر خواهی تأیید می گردد. به معنای دیگر برای مردان و زنان جامعه مورد مطالعه در برخورداری رفتار نوع دوستانه و مولفه دیگر خواهی و همدلی آن تفاوت وجود دارد و برای مولفه مسئولیت پذیری بین زنان و مردان جامعه تفاوتی مشاهده نمی شود. و از منظر هر دو گروه زن و مرد مسئولیت پذیری پلیس یکسان و برابر است.

جدول ۱۱: آزمون تحلیل واریانس متغیر گروه های تحصیلی با متغیر تحقیق و مولفه های آن

متغیر/ مولفه	منبع متغیر	درجه آزادی	میانگین مربعات	F آماره	Sig	تأیید/ رد
مسئولیت پذیری	بین گروهی	۱۰	۰/۳۰۰	۱/۳۵۵	۰/۱۹۸	تأیید نمی گردد
	درون گروهی	۵۸۹	۰/۲۲۲			
	کل	۵۹۹	-			
همدلی	بین گروهی	۱۰	۰/۴۳۰	۰/۸۲۸	۰/۶۰۲	تأیید نمی گردد
	درون گروهی	۵۸۹	۰/۵۲۰			
	کل	۵۹۹	-			
دیگر خواهی	بین گروهی	۱۰	۰/۷۲۲	۱/۰۷۰	۰/۳۸۳	تأیید نمی گردد
	درون گروهی	۵۸۹	۰/۶۲۵			

			-	۵۹۹	کل	رفتارهای نوع دوستانه
تایید نمی گردد	۰/۲۱۰	۱/۳۳۰	۰/۳۲۴	۱۰	بین گروهی	
			۰/۲۴۳	۵۸۹	درون گروهی	
			-	۵۹۹	کل	

براساس خروجی های نرم افزار Spss نتایج آزمون تحلیل واریانس متغیر گروه تحصیلی، فرض تفاوت بین گروه های تحصیلی با متغیر تحقیق و مولفه های آن تایید نشده است و میانگین نمرات باهم برابر بوده اند و هیچ تفاوتی قابل مشاهده نیست. این نتایج برای گروه سنی، وضعیت ازدواج پاسخگویان هم بدست آمده است و میانگین نمرات باهم برابر بوده اند.

جدول ۱۲: آزمون تحلیل واریانس متغیر مناطق شهری با متغیر تحقیق و مولفه های آن

متغیر / مولفه	منبع متغیر	درجه آزادی	میانگین مربعات	F آماره	Sig	تایید / رد
مسئولیت پذیری	بین گروهی	۱۲	۰/۳۳۱	۱/۴۹۷	۰/۱۲۱	تایید نمی گردد
	درون گروهی	۵۸۷	۰/۲۲۱			
	کل	۵۹۹	-			
همدلی	بین گروهی	۱۲	۲/۰۴۷	۴/۲۰۲	۰/۰۰۰	تایید می گردد
	درون گروهی	۵۸۷	۰/۴۸۷			
	کل	۵۹۹	-			

تایید می گردد	۰/۰۰۰	۷/۲۹۱	۴/۳۷۵	۱۲	بین گروهی	دیگر خواهی
			۰/۶۰۰	۵۸۷	درون گروهی	
			-	۵۹۹	کل	
تایید می گردد	۰/۰۰۰	۵/۴۹۵	۱/۲۳۳	۱۲	بین گروهی	رفتارهای نوع دوستانه
			۰/۲۲۴	۵۸۷	درون گروهی	
			-	۵۹۹	کل	

براساس نتایج جدول آزمون تحلیل واریانس بالافرض تفاوت بین مناطق شهری با متغیر تحقیق و ابعاد همدمی و دیگر خواهی تایید شده است و میانگین نمرات باهم برابر نیستند و تفاوت در سطح مناطق شهری قابل مشاهده است. این نتایج برای بعد مسئولیت پذیری و مناطق شهری وجود ندارد و میانگین نمرات در سطح مناطق شهری باهم برابر بوده است.

جدول ۱۳: آزمون تحلیل واریانس متغیر خوشه های منزلتی با متغیر تحقیق و مولفه های آن

تایید / رد	Sig	F آماره	میانگین مربعات	درجه آزادی	منبع متغیر	متغیر / مولفه
تایید می گردد	۰/۰۰۴	۳/۹۳۴	۰/۸۶۱	۴	بین گروهی	مسئولیت پذیری
			۰/۲۱۹	۵۹۵	درون گروهی	
			-	۵۹۹	کل	
تایید می گردد	۰/۰۰۰	۶/۲۳۹	۳/۱۲۶	۴	بین گروهی	همدمی



			۰/۵۰۱	۵۹۵	درون گروهی	
			-	۵۹۹	کل	
تایید می گردد	۰/۰۰۰	۱۰/۶۷۱	۶/۷۷۳	۴	بین گروهی	دیگر خواهی
			۰/۶۳۵	۵۹۵	درون گروهی	
			-	۵۹۹	کل	
تایید می گردد	۰/۰۰۰	۱۱/۱۴۴	۲/۵۵۳	۴	بین گروهی	رفتارهای نوع دوستانه
			۰/۲۲۹	۵۹۵	درون گروهی	
			-	۵۹۹	کل	

براساس نتایج جدول آزمون تحلیل واریانس بالا فرض تفاوت بین خوشه های منزلتی با متغیر تحقیق و مولفه های آن تایید شده است و میانگین نمرات باهم برابر نیستند و تفاوت در سطح خوشه های منزلتی قابل مشاهده است.

جدول ۱۴: آزمون تحلیل واریانس متغیر سرکالنتری های شهر با متغیر تحقیق و مولفه های آن

متغیر/ مولفه	منبع متغیر	درجه آزادی	میانگین مربعات	F آماره	Sig	تایید/ رد
مسئولیت پذیری	بین گروهی	۴	۰/۲۷۹	۱/۲۵۵	۰/۲۸۷	تایید نمی گردد
	درون گروهی	۵۹۵	۰/۲۲۳			
	کل	۵۹۹	-			
همدلی	بین گروهی	۴	۳/۲۶۵	۶/۵۱۲	۰/۰۰۰	تایید می گردد

			۰/۵۰۰	۵۹۵	درون گروهی	
			-	۵۹۹	کل	
تایید می گردد	۰/۰۰۰	۸/۲۹۵	۵/۳۴۴	۴	بین گروهی	دیگر خواهی
			۰/۶۴۴	۵۹۵	درون گروهی	
			-	۵۹۹	کل	
تایید می گردد	۰/۰۰۰	۷/۹۲۳	۱/۸۵۲	۴	بین گروهی	رفتارهای نوع دوستانه
			۰/۲۳۴	۵۹۵	درون گروهی	
			-	۵۹۹	کل	

براساس نتایج جدول آزمون تحلیل واریانس بالافرض تفاوت بین سرکلانتری های حوزه استحفاظی مشهد با متغیر تحقیق و ابعاد همدلی و دیگر خواهی تایید شده است و میانگین نمرات باهم برابر نیستند و تفاوت در سطح سرکلانتری ها قابل مشاهده است. این نتایج برای بعد مسئولیت پذیری و سرکلانتری ها وجود ندارد و میانگین نمرات در سطح سرکلانتری ها باهم برابر بوده است. در ادامه در جهت رتبه بندی میانگین متغیرها در جامعه مورد مطالعه، بر حسب آزمون فریدمن در جدول زیر به توصیف و تشریح یافته ها پرداخته می شود.

جدول ۱۵: اولویت بندی مؤلفه های تحقیق در بین مناطق شهری مشهد

متغیر	مؤلفه ها	درجه میانگین	ضرب فی	درجه آزادی	سطح معناداری
رفتار نوع دوستانه	مسئولیت پذیری	۲/۲۶	۷۸/۲۲۳	۲	۰/۰۰۰
	همدلی	۱/۹۹			
	دیگر خواهی	۱/۷۵			

نتایج مندرج در جدول اولویت‌بندی مؤلفه‌های متغیر تحقیق نشان می‌دهد که مسولیت‌پذیری، همدلی و دیگر خواهی دارای بیشترین میانگین بوده‌اند. همچنین نتایج معنی‌داری نشان می‌دهد که مقدار مجذور کای به‌دست‌آمده از ضرایب فی در سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۵ قرار دارد ( $P < ۰/۰۵$ ) بیانگر این است که به لحاظ آماری با اطمینان ۹۵٪ میانگین مؤلفه‌ها تفاوت معناداری در این تحقیق دارند؛ به این معنا که مؤلفه‌ها از رتبه‌های متفاوت معناداری برخوردار هستند.

### نتیجه‌گیری

انسان موجودی اجتماعی است که زندگی یا وجود انسانی او در بستر زندگی اجتماعی متبلور می‌شود و تمام وجود انسان به وجود دیگران معطوف است. وضعیت کلی انسان و زاده شدن و رشد او در جامعه موجب به وجود آمدن دغدغه وجود دیگری و گفت‌وگوی مداوم با او شده است. به عبارت دیگر کنش نوع دوستانه در حوزه اجتماع قرار می‌گیرد و از این طریق بعد اجتماعی نظام شخصیت فرد شکل می‌گیرد. نوع دوستی در قالب اشکال مسؤلیت‌پذیری، همدلی و دیگرخواهی نوع کمک‌رسانی داوطلبانه و آگاهانه به دیگران تعریف می‌شود که از ضرورت‌های روابط اجتماعی روزمره تلقی می‌گردد. با توجه به اینکه از منظر برخی پژوهشگران و اندیشمندان این کنش اجتماعی در جوامع معاصر بالاخص در ساختار جامعه شهری در حال کمرنگ شدن است، امروزه این کنش به عنوان یک مسئله اجتماعی در مطالعات اجتماعی قابل بحث و تعریف است و می‌تواند متاثر از عوامل بسیاری با سطوح معناداری مختلف قابل تبیین، تحلیلی و تفسیر باشد. در راستای هدف کلی پژوهش که سنجش رفتار نوع دوستانه پلیس از منظر شهروندان مناطق شهری مشهد مورد نظر این نوشتار بوده است باید اشاره به این کرد

که با توجه به ابعاد این کنش انسانی و عاطفی نتایج بدست آمده حاکی از این است که وضعیت مولفه های رفتارهای نوع دوستانه پلیس در سطح مناطق شهری مشهد از منظر شهروندان در حد متوسط روبه بالا بوده است، و این خود می تواند بیانگر سرمایه اجتماعی پلیس در بین شهروندان تلقی گردد که تا حدی برای مردم این شهر پلیس از اعتبار، انسجام، رابطه، پیوند و هنجارهای قابل قبولی برخوردار است.

با توجه به نتایج بدست آمده از یافته های پژوهش می توان اشاره به این کرد که میزان رفتار نوع دوستانه شهروندان از پلیس با نتایج آقایی و همکاران (۱۳۹۸)، امینی (۱۳۹۴)، شارع پور و آرمان (۱۳۹۳) و جوادیان و همکاران (۱۳۹۲) همخوانی دارد. در واقع براساس نظریه نوع دوستی بیشتر افراد (پلیس) برحسب مسئولیت پذیری و توانایی هایی که دارند به دیگران کمک می کنند. بر این اساس هنجار مسئولیت اجتماعی پلیس در سطح جامعه باعث این می شود که رفتارهای نوع دوستانه تسهیل گردد. علاوه بر این پلیس با توجه به رفتارهای همدلانه ای عاطفی که متناسب با موقعیت کاری بوده است با شهروندان رفتار نوع دوستانه دارد و این بیانگر این است که پلیس منفعت دیگری را به منفعت خود ترجیح می دهد و به نوعی متناسب با فردگرایی اخلاقی است که در دیگر خواه می شود بر این مبنا پلیس با بهره مندی از چنین ابعاد رفتاری، از ویژگی نوع دوستی سازمانی برخوردار می شود. و این نوع دوستی پایه اساسی نظام اخلاقی پلیس می تواند باشد.

با توجه به نتایج بدست آمده در سطور قبل باید بیان کرد که کنش نوع دوستانه پلیس در زمره رفتارهای اخلاقی متوسط روبه بالا در سطح جامعه مورد مطالعه قرار داشته است و اگر در ساختار جامعه شهری کلانشهر مشهد که از رشد شتابان شهرگرایی بالایی برخوردار است، کاهش کنش های نوع دوستانه پلیس ممکن است تهدیدی برای نظم اجتماعی به شمار آید. علاوه بر این فقدان تقویت

این نوع رفتار اخلاقی می تواند با پیامد ابراز رفتارهای فردگرایی خود محورانه، رشد عقلانیت ابزاری و دیوان سالارانه شدن روابط شخصی در سطوح مختلف باعث کاهش کنش نوع دوستانه می گردد و این خود می تواند در دگرگون شدن جامعه و تغییرات اجتماعی منفی اثر گذار باشد.

با توجه به بسط و گسترش رهیافت پلیس جامعه محور از سوی پلیس در سطح جامعه در جهت توانمندسازی رفتار نوع دوستانه پلیس و نهادینه شدن نظم در جامعه می توان پیشنهاد داد:

- بازآموزی دوره های اخلاق اجتماعی برای پلیس و کارکنان نیروی انتظامی
- تقویت آموزه های رفتاری و اخلاقی تکریم ارباب رجوع در سطح کلانتری ها
- بهره مندی از فرایند نظام رسانه ای و تبلیغاتی در جهت به نمایش در آوردن انواع کنش نوع دوستانه پلیس با شهروندان
- ارائه خدمات پلیسی به شهروندان در جهت افزایش اعتماد و اطمینان به این سازمان در سطح جامعه
- نظارت مستقیم و غیر مستقیم بر کنش های رفتاری پلیس با شهروندان.

## منابع

- آرون، ریمون. (۱۳۸۷). *مراحل اساسی سیر اندیشه در جامعه شناسی*، ترجمه باقر پرهام، چاپ نهم (چاپ ششم از ویراسته دوم)، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
- آقای، اصغر. جاهدی، پدارم؛ کرمی، حامد. (۱۳۹۸). *برساخت اجتماعی رفتار مطلوب کارکنان نیروی انتظامی از نگاه دانشجویان، فصلنامه علمی پژوهش های مدیریت انتظامی*، دوره ۱۵، شماره ۱، صص: ۱۷۱-۱۸۸.
- آقایوسفی، علیرضا؛ مصطفائی، علی؛ زارع، حسین و ایمانی فر، حمیدرضا. (۱۳۹۴). *رابطه ای رفتار جامعه پسندی و گرایش های مطلوب اجتماعی در زنان با پنج عامل شخصیتی*

کاستا و مک کری، فصلنامه علمی و پژوهشی زن و جامعه دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، دوره ۶، شماره ۲۲ (پیاپی ۲۲)، تابستان، صص: ۶۷-۸۴.

ابوالقاسمی، عباس. (۱۳۸۸). اعتباریابی و روایی مقیاس بهره همدلی برای دانش آموزان دبیرستانی، مطالعات روان شناختی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهراء، دوره ۵، شماره ۴، زمستان، صص: ۹-۲۵.

احمدی، سیروس. (۱۳۸۸). بررسی نوع دوستی در روابط روزمره اجتماعی و عوامل موثر بر آن، مجله جامعه شناسی ایران، سال دهم شماره ۲ (پیاپی ۲۶)، تابستان، صص: ۸۷-۱۰۸.  
اکبری لاکه، مریم؛ شایان، شرمین؛ شمس، جمال؛ برومند نیا، نسرين. (۱۳۹۹). مقایسه ویژگی شخصیتی نوع دوستی بین دانشجویان پزشکی سال اول و پس از ازمون جامع علوم پایه و سال آخر دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶، فصلنامه علمی و پژوهشی پژوهش در پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، دوره ۴۴، شماره ۲، صص: ۳۸۵-۳۹۰.

امینی، سعیده. (۱۳۹۵). مطالعه تطبیقی کنش دگردوستانه شهروندان تهرانی (دو مقطع ۱۳۸۴ و ۱۳۹۴)، مجله علمی و پژوهشی مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، دوره ۵، شماره ۳، پاییز، صص: ۳۸۷-۴۱۲.

بابا صفری، رضیه؛ سجادیان، ایلناز؛ نادى، محمدعلی. (۱۳۹۷). الگوی تحلیل مسیر روابط بین نوع دوستی، نگرش ها و باورها با رفتار اجتماعی مطلوب در بین دانشجویان دختر، مجله علمی و پژوهشی روانشناسی اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی اهواز، دوره ۶، شماره ۴۸، پاییز، صص: ۱۱-۲۲.

بدری، سیدعلی طیبی، صدالله (۱۳۹۱)، بررسی عوامل موثر بر هزینه های گردشگری مذهبی، مطالعه موردی: شهر مشهد مقدس، مجله برنامه ریزی و توسعه گردشگری، سال اول، شماره ۱، تابستان، صص: ۱۵۳-۱۷۷.

حیاتی، سلمان (۱۳۹۱)، تحلیل شاخص های رشد هوشمند شهری در مشهد، پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه فردوسی مشهد.

بیرامی منصور؛ پوراسمعلی، اصغر؛ صالحی حیدرآباد، مجتبی و عندلیب کورایم، مرتضی. (۱۳۹۰). بررسی نقش عامل های شخصیتی در پیش بینی تحول اخلاقی و میزان نوع دوستی، فصلنامه علمی و پژوهشی پژوهش های نوین روانشناختی (روانشناسی دانشگاه تبریز)، دوره ۶، شماره ۲۱، بهار، صص: ۶۱-۷۶.

بر کوویتز، لئونارد. (۱۳۸۳). روان شناسی اجتماعی، ترجمه محمدحسین فرجاد و عباس محمدی اصل، چاپ دوم، تهران: اساطیر.

بیرهوف، هانس ورنر. (۱۳۹۱). رفتارهای اجتماعی مطلوب از دیدگاه روانشناسی اجتماعی، ترجمه رضوان صدقی نژاد، چاپ دوم، تهران: نشر گل آذین.

جوادیان، سیدرضا. (۱۳۹۲). سنجش رفتارهای مطلوب جوانان شهر اصفهان و ارائه الگویی جهت بهبود این رفتارها براساس مدل توسعه مددکاری، رساله دکتری گروه مددکاری اجتماعی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی.

حبیب پور گتایی، کرم، صفری شالی، رضا. (۱۳۹۰). راهنمای جامع کاربرد SPSS در تحقیقات پیمایشی، تهران: ناشر، لویه.

خامنه ای حسینی، سید علی. (۱۳۹۴). دیدار فرماندهان نیروی انتظامی با رهبر انقلاب، قابل دسترس در

[\[https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=29527\]](https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=29527) تاریخ مراجعه:

۱۳۹۹/۱۲/۰۶

ذکایی، محمدسعید. (۱۳۷۶) دگر خواهی و جامعه شناسی نقد و بررسی نظریات موجود، فصلنامه فرهنگ، شماره ۲۲ و ۲۳، تابستان و پاییز، صص: ۲۷۵-۲۹۶.

روشنفکر، پیام؛ ذکایی، سعید. (۱۳۸۵). جوانان، سرمایه اجتماعی و رفتارهای داوطلبانه. مجله علمی و پژوهشی رفاه اجتماعی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، دوره ششم، شماره ۲۳، زمستان، صص: ۱۱۳-۱۴۶.

سبحانی نژاد، مهدی؛ فردانش، هاشم. (۱۳۷۹). مسولیت پذیری اجتماعی در برنامه درسی کنونی مدارس ابتدایی ایران. نشریه مدرس علوم انسانی، دوره ۴، شماره ۱۴، صص: ۹۵-۱۱۴.

- ساروخانی، باقر. (۱۳۷۰). مقدمه ای بر دایره المعارف علوم اجتماعی، چاپ اول، تهران: انتشارات کیهان.
- سالنامه آمار شهر مشهد (۱۳۹۷). شهرداری مشهد معاونت برنامه ریزی و توسعه سرمایه انسانی، با نظارت مدیریت آمار و تحلیل اطلاعات.
- شارع پور، محمود؛ آرمان، فاطمه. (۱۳۹۳). تاثیر سرمایه اجتماعی بر نوع دوستی در شهر تهران، فصلنامه علمی و پژوهشی *امداد و نجات*، سال ششم، شماره ۱، صص: ۱-۱۳.
- کرلینجر، فردین. (۱۳۷۷). مبانی پژوهش در علوم رفتاری، ترجمه حسن پاشا شریفی و جعفر نجفی زند، جلد اول، چاپ دوم، تهران: انتشارات آوای نور.
- کریمی، یوسف. (۱۳۸۳) *روانشناسی اجتماعی*، چاپ سیزدهم، تهران: انتشارات ارسباران
- کهن نبی اله؛ صفری، علی؛ تیموری، هادی. (۱۳۹۶). تبیین عوامل موثر بر دوستی در محل کار با رویکرد مردم نگاری، *فصلنامه علمی و پژوهشی مدیریت سازمان های دولتی دانشگاه پیام نور*، دوره ۵، شماره ۳ (پیاپی ۱۹)، تابستان، صص: ۱۳-۳۰.
- گزیده شاخص های جمعیتی شهر مشهد. (۱۳۹۶). شهرداری مشهد معاونت برنامه ریزی و توسعه سرمایه انسانی، با نظارت مدیریت آمار و تحلیل اطلاعات.
- گلچین، مسعود؛ حسینی، محمدرضا؛ امامعلی زاده، حسین؛ مرادی، علی. (۱۳۹۵). تحلیل تجربی رابطه عوامل اجتماعی با گرایش به رفتارهای نوع دوستانه (مورد مطالعه: شهروندان همدان)، *فصلنامه مطالعات جامعه شناختی شهری دانشگاه آزاد اسلامی دهقان*، سال ششم، شماره ۱۹، تابستان، صص: ۸۵-۱۱۲.
- میرفردی، اصغر؛ احمدی قارنائی، حکیم. (۱۳۹۵). بررسی رابطه گرایش دیگرخواهانه و اعتماد اجتماعی در روابط بین شخصی، مورد مطالعه ساکنان ۱۸ سال به بالای شهر یاسوج، *فصلنامه جامعه شناسی کاربردی دانشگاه اصفهان*، دوره ۲۷، شماره ۴ شماره پیاپی ۶۴، زمستان، صص: ۲۷-۴۶.
- نصیری، منصور. (۱۳۸۲). تأملی در بحث خود گرایی و دگر گرایی، *مجله نقد و نظر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی*، شماره ۳۱ و ۳۲، پاییز، صص: ۳۸۳-۴۰۳.



نوئین، آرمیتا؛ کجفاف، محمدباقر؛ فرودستان، مهرانوش. (۱۳۹۲). رفتارهای مطلوب اجتماعی و ایثارگری در شهروندان اصفهانی، فصلنامه علمی و پژوهشی جامعه شناسی کاربردی دانشگاه اصفهان، سال بیست و چهارم، شماره دوم، (پیاپی ۵۰)، تابستان، صص: ۲۰۱-۲۲۰.

هاشمی، تورج؛ آرین پور، الناز؛ ماشینی عباسی، نعیمه. (۱۳۹۲). نقش جهت گیری اجتماعی بر رفتار اخلاقی با توجه به نقش میانجی نوع دوستی، پژوهش های روانشناسی اجتماعی، دوره ۳، شماره ۹، صص: ۱۱۱-۱۲۴.

یوسفی، علی. (۱۳۸۸). تاملی بر مرزبندی اجتماعی فضای شهری مشهد: طبقه بندی منزلتی نواحی شهری، مجله علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد، سال ششم، شماره ۲، صص: ۶۱-۹۱.

Alessandrini, M. Carr, A. (2007). "The Politics of Organ Donation", *International Journal Human Ann Rev*, Vol 4, No3, pp: 153-166.

Baron, R, A .Byrne, D. (1997). *Social Psychology*, Boston, Allyn and Bacon

Berkowitz, L (1972) "Social Norms, Feeling and Other Factors Affecting Helping and Altruism". In L, Berkowitz (dir.) *Advances in experimental social psychology*, (Vol 6) Newyork. Academic press.

Latane, B. Darley, J. M. (1970). *The Unresponsive Bystander, why doesn't he help?* Newyork, Appleton – century – crofts.

Lippa, R. (1994). *Introduction to Social Psychology*, California, Brooks / Cole Publishing Company.

Segrin, C. Taylor, M. (2007). "Positive interpersonal relationship mediates the association between social skills and psychological wellbeing", *Personality and Individual Differences*, Vol43, No7, pp: 637-646.

Scott, N.; Seglow, J. (2007). *Altruism*. 2nd ed. NewYork: McGraw Hill.



